

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS PUNASOTKAN METSÄSTYKSEN KIELTÄMISESTÄ METSÄSTYSVUOSINA 2024–2027

Pääasiallinen sisältö

Punasotkan (*Aythya ferina*) Suomessa pesivän kannan pitkäaikainen kehityssuunta on vuodesta 1986 lähtien tehtyjen vesilintulaskentojen perusteella jyrkästi laskeva. Punasotka on kansainvälisesti luokiteltu vaarantuneeksi voimakkaan taantumisen vuoksi. Kansallisesti punasotka on luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi. Suomessa pesivän punasotkakannan suojelemiseksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kielletäisiin punasotkan metsästys kokonaan kolmen vuoden määräajaksi.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on tämän asetuksen avulla varmistaa, että punasotkakantaa ei vaaranneta ja metsästyksen säätely noudattaa kestävästä käytöstä peräytyä, ottaen huomioon punasotkan Koillis- ja Luoteis-Euroopan populaation voimakas väheneminen. Metsästyksen kieltämisellä määräajaksi on tarkoituksena estää Suomen pesimäkantaan kohdistuvaa metsästyspaine kannan vähenemisen pysäyttämiseksi.

Punasotka kuuluu Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000), jäljempänä AEWA-sopimus, piiriin. Vuonna 2018 AEWA-sopimuksen liitettä muutettiin siten, että liitteen 3 toimintasuunnitelman taulukossa punasotka siirrettiin sarakkeen A kategoriaan 1b, sillä se on listattu maailmanlaajuisesti uhanalaiseksi (vaarantunut). Kyseinen suojeluluokitus (A1b) edellyttää, että punasotkan metsästys tulisi kieltää. EU on asettanut luokittelulle varauman, mikä tarkoittaa sitä, että päätös ei oikeudellisesti velvoita EU:a, mutta komissio siitä huolimatta suosittaa jäsenmaita noudattamaan AEWA:n luokitusta.

Suomessa pesivä punasotkakanta on pieni, taantunut voimakkaasti ja sen sukupuolijakauma on voimakkaan koirasvoittoinen. Punasotkan taantumisen taustalla on todennäköisesti ensisijaisesti elinympäristömuutokset, metsästyspaineen muutokset muuttoreitin varrella eri valtioissa ja lisääntynyt saalistus. Lajin tilaa parantavien toimenpiteiden eli laaja-alaisen saalistuksen vähentämisen ja merkittävien elinympäristökunnostusten käynnistyminen riittävän suuressa mittakaavassa on nopealla aikataululla epätodennäköistä ja toimenpiteiden vaikuttavuus vie pitkän aikaa. Punasotkan metsästyksen jatkamiselle Suomessa ei tällä hetkellä ole perusteita.

Punasotkan metsästys esitetään kiellettäväksi metsästyslain (615/1993) 38 §:n mukaisella asetuksella 3 vuodeksi (1.8.2024-31.7.2027). Maa- ja metsätalousministeriön määräaikaisilla asetuksilla (712/2018, 594/2021) lajin metsästys on ollut jo aiemmin kielletty kokonaan vuodesta 2018 lähtien.

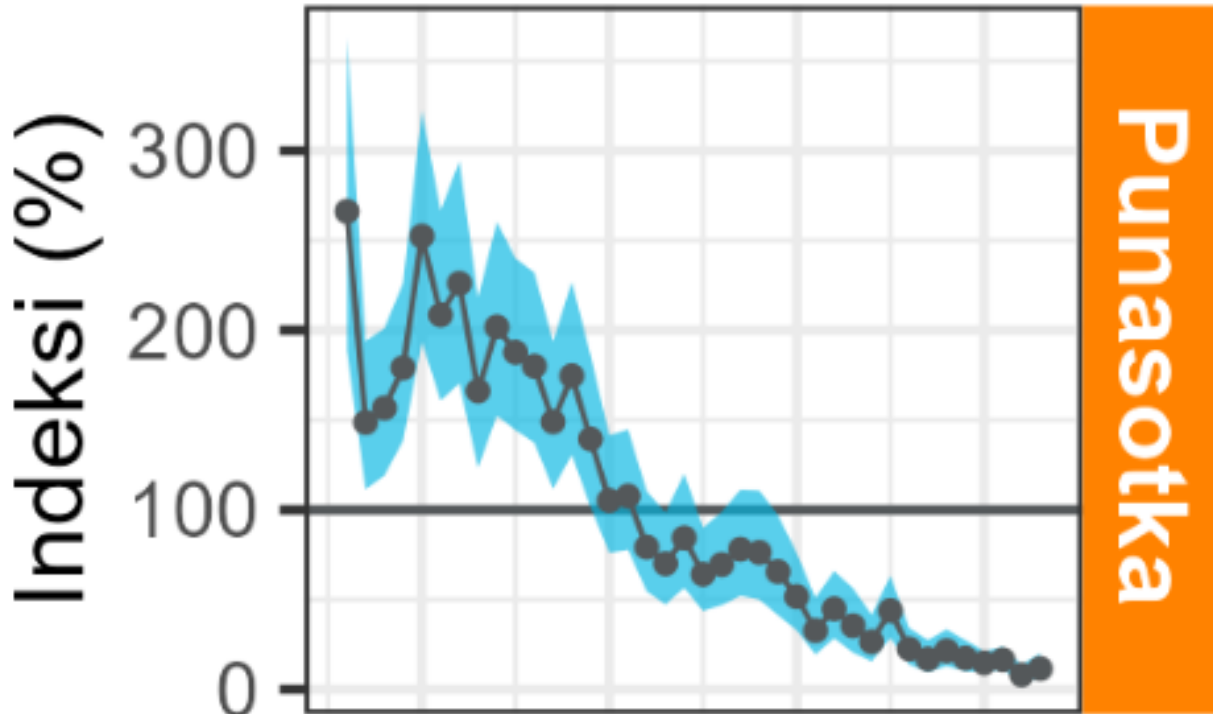
1 Nykytila

Punasotkakannan tila ja lajin metsästys

Punasotka on kansainvälisesti luokiteltu vaarantuneeksi voimakkaan taantumisen vuoksi¹. Koillis- ja Luoteis-Euroopassa esiintyvän kannan arvioidaan olevan 150 000 yksilöä (North-East Europe / North-West Europe)

¹ BirdLife International. 2017. *Aythya ferina* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22680358A110610804. Viitattu 6.8.2018. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22680358A110610804.en>.

ja kannan kehityssuunnan taantuva (2009-2018)². Kansallisesti punasotka on luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi³. Suomessa pesivä punasotkakanta on pieni, taantunut voimakkaasti ja sen sukupuolijakauma on voimakkaan koirasvoittoinen. EU:n lintudirektiivin vuosien 2013-2018 raportissa Suomen pesimäkannaksi arvioitiin vain 600 – 750 paria.⁴

Kuva 1. Punasotkan parimäärien suhteellinen muutos (indeksi) vuosina 1986–2023. Pesivän parimäärän indeksissä keskiarvo saa arvon 100, johon muita vuosia voi verrata. Indeksii on laskettu TRIM-tilasto-ohjelmalla. Lähde: Luonnonvarakeskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-768-6>

Luonnonvarakeskuksen ja Luonnontieteellisen keskusmuseon vuodesta 1986 vuodesta lähtien tehtyjen vesilintulaskentojen mukaan punasotkakannan pitkäaikaissuuntaus on jyrkästi laskeva. Luonnonvarakeskuksen ja Luonnontieteellisen keskusmuseon vesilintuseurannan 2023 tulosten mukaan punasotkan pesivien parien määrä on romahtanut peräti 96 % 38 vuoden aikana (Kuva 1)⁵. Taantuma on ollut jatkuvaa ja voimakasta (69 %) myös viimeisen kymmenen vuoden aikana. Vuonna 2023 parimäärä kasvoi kuitenkin ilahduttavasti edellisvuodesta 46 %, mikä on hankala nähdä kuvaajasta, koska indeksi on jo niin lähellä nollaa. Vuoden 2023 parimäärä oli 89 % pitkäaikaisen keskiarvon alapuolella.

² Wetlands International, Waterbirds Population Estimates. <https://wpp.wetlands.org/explore?conservation=1> Viitattu 23.5.2024

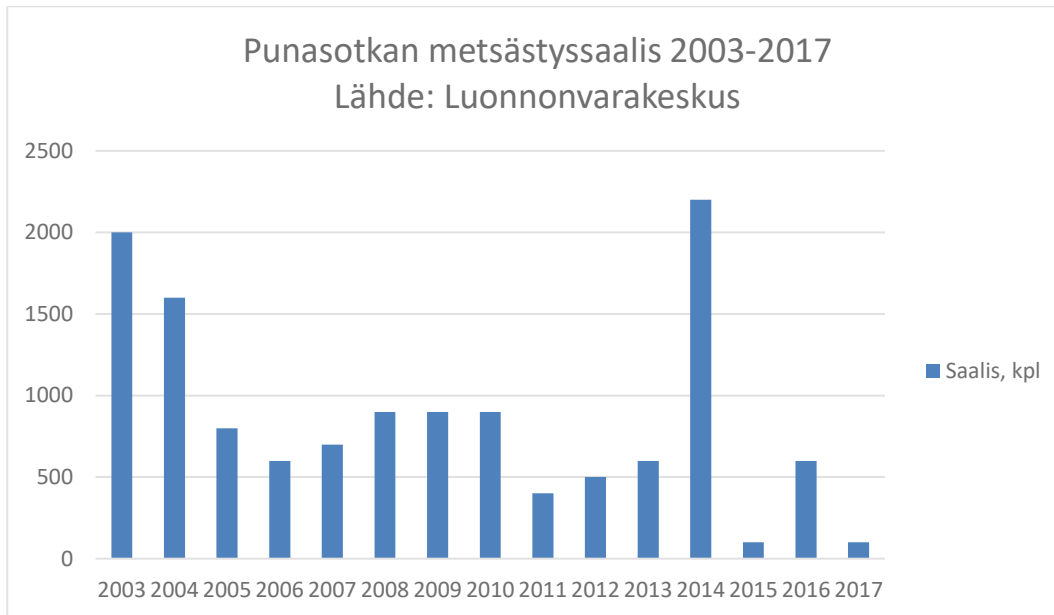
³ Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Below, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Rusanen, P., Sirkkiä, P., Tiainen J. & Valkama, J. 2019. Linnut. 2019: Julk.: Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 263-312. www.ymparisto.fi/punainenlista

⁴ https://nature-art12.eionet.europa.eu/article12/summary?period=3&subject=Aythya+ferina&reported_name=

⁵ Piha, M., Lindén, A., Lehikoinen, A. & Rajala, T. 2023. Vesilintuseurannan tulokset 2023. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 81/2023. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 19 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-768-6>

Luonnonvarakeskuksen saalistilaston mukaan metsästyssaalis vuosina 2010-2017 on vaihdellut 100 - 2 200 välillä, keskiarvon ollessa 675 yksilöä⁶. Sen jälkeen lajin metsästyksiä kiellettiin kokonaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (712/2018, 594/2021). Saalistiedustelun pienestä otoksesta johtuen vuotuinen vaihtelu saalismäärän arvioissa on suurta, esimerkiksi vuonna 2013 punasotkasaaliin arvioitiin olevan 600 yksilöä ± 500 yksilöä 95 %:n luottamusvälillä⁷.

Punasotkan metsästyksiä kohdistuu Suomen pesimäkantaan. Siipinäytekeräysten aineiston perusteella Suomen riistakeskuksen Kestävä metsästyksiä -tiimi on arvioinut, että metsästyssaalis koostuu lähes yksinomaan nuorista linnuista. Myös aikuisia naaraita ammutaan, mutta selvästi vähemmän kuin nuoria lintuja.

Kaavio 1. Punasotkan metsästyssaaliit vuosina 2003-2017. Luonnonvarakeskus, metsästystilasto: <https://www.luke.fi/fi/tilastot/metsastys>

Punasotkan talvikannan sukupuolijakauma on voimakkaasti koirasvoittainen: noin 70 % talvikannasta on koiraita⁸. Tämän arvioidaan todennäköisesti johtuvan naaraiden suhteellisen säilyvyyden pienemisestä, johon on voinut vaikuttaa todennäköisimmin muutokset metsästyksen aiheuttamassa kuolleisuudessa muuttoreitin eri valtioissa sekä petojen saalistuksessa.

Punasotkan taantumien taustalla on todennäköisesti ensisijaisesti elinympäristömuutokset ja lisääntynyt saalistus. Punasotkan kannanhoidon, poikastuoton ja pesinnän onnistumisen näkökulmasta riistanhoidolla voi olla merkittävä positiivinen vaikutus. Riittävän laajamittaisella elinympäristöjen kunnostamisella ja hoidolla sekä saalistuksen vähentämisellä olisi mahdollista vaikuttaa kannan kehitykseen. Lajin tilaa parantavien toimenpiteiden eli laaja-alaisen saalistuksen vähentämisen ja merkittävien elinympäristökunnostusten käynnistyminen riittävän suuressa mittakaavassa sekä toimenpiteiden vaikuttavuus vievät pitkän aikaa. Tätä laadukkaiden elinympäristöjen kunnostusta pystytään samaan aikaan tukemaan Marinin ja Orpon hallitusohjelmien erittäin merkittävien valtion rahoituksen avulla SOTKA-hankkeissa ja HELMI-ohjelmassa, mutta niiden vaikutukset

⁶ Luonnonvarakeskus, metsästystilasto: <http://stat.luke.fi/metsastys>

⁷ Metsästyksiä 2013. Riista- ja kalatalous – Tilastoja 6/2014. Suomen virallinen tilasto – Maa-, metsä- ja kalatalous. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. 36 s. https://jukuri.luke.fi/bitstream/handle/10024/519912/rkt2014_6.pdf?sequence=1

⁸ Changes in the sex ratio of the Common Pochard *Aythya ferina* in Europe and North Africa. Brides, K., Wood, K.A., Hearn, R.D., Fijen, T.P.M. Wildfowl (2017) 67: 100-112. Wildfowl & Wetland Trust. <https://wildfowl.wwt.org.uk/index.php/wildfowl/article/view/2667>

alkavat vaikuttaa todennäköisesti hitaasti vasta 2020-luvun lopulla. Metsästysmahdollisuuksien palauttamisella pidemmällä tähtäimellä, jos kannan puolesta mahdollista, voi olla merkittävä positiivinen vaikutus elinympäristöjen kunnostamiseen ja pienpetopyyntiin ja siten kannan tulevaisuudelle.

2. Lainsäädäntö

2.1. KV- ja EU-tason lainsäädäntö

Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehty sopimus (AEWA)

Punasotka kuuluu Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000), jäljempänä *AEWA-sopimus*, piiriin. Vuonna 2018 AEWA-sopimuksen liitettä muutettiin siten, että liitteen 3 toimintasuunnitelman taulukossa punasotka siirrettiin sarakkeen A kategoriaan 1b, sillä se on listattu maailmanlaajuisesti uhanalaiseksi (vaarantunut). Kyseinen suojeluluokitus (A1b) tarkoittaa, että punasotkan metsästys tulisi kieltää. EU on asettanut luokittelulle varauman, mikä tarkoittaa sitä, että päätös ei oikeudellisesti velvoita EU:a, mutta komissio siitä huolimatta suosittaa jäsenmaita noudattamaan AEWA:n luokitusta⁹.

Suomen kanta oli tuolloin (E-kirje 89/2018 vp¹⁰), että Suomi voi hyväksyä punasotkan metsästyksen kiellon. Suomen näkemyksen mukaan lajin muutos täydelliseen metsästyskieltoon ei kannustaisi metsästyksen säätelyn kehittämiseen ja eikä lajin elinympäristöjen hoitoon Euroopassa. Suomi pitää tärkeänä, että punasotkalle laadittaisiin kansainvälinen hoitosuunnitelma. Tämä edistäisi myös metsästäjäyhteisön sitoutumista lajin pitkäjänteiseen kannanhoitoon ja myös elinympäristöjen hoitoon. Metsästystä voitaisiin silti sallia EU:ssa komission ehdottaman varauman johdosta, kunnes muutokset saatetaan voimaan EU:n lintudirektiivissä. Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta yhtyi asiassa valtioneuvoston kantaan tuoden tässäkin yhteydessä esiin sen, että valkuposkikihahet ja merimetsot aiheuttavat vahinkoja, minkä vuoksi niiden osalta tarvitaan nopeasti nykyistä toimivampaa ja tuloksellisempaa kantojen säätelyä.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on, että punasotkan kanta saataisiin elyvetettyä elinvoimaiseksi ja se siirtyisi lajiksi, jonka metsästys olisi mahdollista sopeutuvan metsästyksen säätelyjärjestelmän puitteissa (engl. *adaptive harvest management, AHM*) niin, että metsästysverotus säädetään kestäväälle tasolle yhteistyössä koko muuttoreitin valtioiden kesken kuten metsähanhen (*anser fabalis fabalis*) kohdalla on toimittu.

Euroopan Unionin lintudirektiivi (2009/147/EY)

Punasotkan metsästystä säätelee myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta, jäljempänä *lintudirektiivi*. Punasotka kuuluu lintudirektiivin 1 artiklassa tarkoitettuihin lajeihin ja liitteen II A-osan lajeihin. Lintudirektiivin 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitettujen lintulajien kantojen ylläpitämiseksi sellaisella tasolla, joka vastaa erityisesti ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia ottaen huomioon taloudelliset ja virkistykseen liittyvät vaatimukset, taikka näiden kantojen mukauttamiseksi tähän tasoon.

Lintudirektiivin 7 artiklan mukaan liitteessä II lueteltujen lajien kantojen koon, maantieteellisen levinneisyyden ja lisääntymisnopeuden takia koko yhteisössä niitä voidaan metsästää kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Liitteessä II olevassa A-osassa lueteltuja lajeja saa metsästää koko yhteisön alueella.

⁹ EU:n komission kirje 19.6.2019 Ref. Ares(2019)3896523 "Nature Directors"

¹⁰ https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Kasittelytiedot/Valtiopaivaasia/Sivut/E_89+2018.aspx
<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2018-AK-220340.pdf>

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lajien metsästys ei vaaranna suojelutoimenpiteitä niiden levinneisyysalueella. Edelleen 7 artiklan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että metsästys harjoitettuna voimassa olevien kansallisten toimenpiteiden mukaisesti vastaa kyseisten lintulajien järkevän hyödyntämisen ja ekologisesti tasapainoisen sääntelyn periaatteita ja että tämä käytäntö näiden lajien ja etenkin muuttavien lajien kantojen osalta on sopusoinnussa 2 artiklasta seuraavien toimenpiteiden kanssa.

Euroopan Unioni on jättänyt AEWA-sopimuksen liitteiden muutoksiin varaumat, sillä komissio ei aio avata lintudirektiivin liitteitä lyhyellä aikavälillä ja poistaa AEWA:ssa metsästyskieltoon siirrettyjä lajeja EU:n metsästettävien lajien Liite II:sta. Komissio vaatii kuitenkin periaatteessa jäsenmaita kieltämään AEWA-sopimuksessa metsästyskiellon piiriin siirrettyjen lajien metsästyksen ja vetoaa lintudirektiivin 7 artiklan velvoitteeseen, että jos metsästys sallitaan, jäsenvaltion on voitava osoittaa, että se on kestävä.

EU:n biodiversiteettistrategian myötä komissio on tehostamassa lintudirektiivin toimeenpanoa merkittävästi. Komissio toteaa, että biodiversiteettistrategian ydin on direktiivien tehokkaampi toimeenpano, joten se uhkaa käynnistää jäsenvaltioita vastaan valvontamenettelyjä, mikäli metsästys sallitaan, vaikka kantojen elvyttämiseksi ei tehdä riittäviä toimenpiteitä.

Komissio korostaa lintudirektiivin tulkintaohjeen linjausta, että vähenevän lintulajin metsästys ei voi olla kestävä (juridinen edellytys metsästyksen sallimiselle lintudirektiivin 7 artiklassa), ellei se ole osana toimivaa hoitosuunnitelmaa, joka sisältää myös eläinympäristöjen hoidon ja muita tarvittavia toimenpiteitä, joiden yhteisvaikutuksella taantuma lopulta pysähtyy ja kanta kääntyy elpymään.

EU:n komission julkaisi 23.10.2020 ehdotuksen suunnitelmaksi ”Heikentyneessä tilassa olevien metsästettävien lintulajien suojelutilanteen parantaminen”. EU-tasolla taantuneita lajeja ovat mm. jouhisorsa, punasotka, tukkasotka, heinätaavi, haapana, lapasorsa, tukkakoskelo, nokikana ja tavi. Komissio on perustanut vuoden 2022 alussa työryhmän taantuvien lajien elvyttämiseksi (Task Force on Recovery of Bird Species)¹¹. Työryhmä on pitänyt ensimmäisen kokouksen 18.3.2022 ja sen jälkeen kokoukset 7.11.2022, 21.3.2023 ja 19.4.2024. Komissio vetoaa lintudirektiivin 7 artiklan velvoitteeseen, että ennen taantuvien lajien metsästyksen sallimista, jäsenvaltion on osoitettava, että metsästys on kestävä. Komissio korostaa lintudirektiivin tulkintaohjeen linjausta, että vähenevän lintulajin metsästys ei voi olla kestävä (juridinen edellytys metsästyksen sallimiselle lintudirektiivin 7 artiklassa), ellei se ole osana toimivaa hoitosuunnitelmaa, joka sisältää myös elinympäristöjen hoidon ja muita tarvittavia toimenpiteitä, joiden yhteisvaikutuksella taantuma lopulta pysähtyy ja kanta kääntyy elpymään.

Komission 7.11.2022 työryhmässä esittelemässä lähestymistavassa¹² esitetään punasotkan¹³ osalta sitä, että se luokitellaan luokkaan 3: lajeihin, joilla säilyvyys ei ole kriittinen/tärkeä tekijä populaation dynamiikassa ja metsästyksen merkitystä säilyvyyteen ei tässä lähestymistavan tapauksessa tarvitse arvioida. Lähestymistavassa on esitetty tällaisille lajeille toimenpiteet sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Lyhyellä aikavälillä lajin metsästystä voitaisiin sallia vasta sen jälkeen, kun kestävä metsästyksen taso on arvioitu. Rajoitettu ja valvottu metsästys (vähintään saalistietojen kerääminen ja säännöllisin väliajoin tehty arviointi metsästyksen vaikutuksista, mikä osoittaisi sen kestävyden) voitaisiin sallia arvioinnin ja sen lisäksi muut tarvittavat toimet on tunnistamisen perusteella (esimerkiksi valmisteltu elinympäristöjen hoitosuunnitelma). Edellisten lisäksi keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä lajin metsästystä voitaisiin sallia vasta sen jälkeen, kun muut tarvittavat toimenpiteet on toteutettu (esimerkiksi toteutettu elinympäristöjen hoitosuunnitelma).

¹¹ Document “NADEG Task Force on the recovery of bird species Terms of Reference”, Saatavilla CIRCA BC:ssä: <https://circabc.europa.eu/ui/group/fcb355ee-7434-4448-a53d-5dc5d1dac678/library/6dc56019-3f3c-4d9f-a1a0-a1de05206dee/details>

¹² Approach towards Annex II species not in a secure status. Overview of its implementation. Joseph van der Stegen, Nature Conservation Unit DG Environment. 2nd Meeting of the Task Force of the Recovery of Birds. 7.11.2022.

¹³ Review of data on Birds Directive Annex II species with non-Secure status. Version 8 – For the specifications of the contract on the recovery of birds. 26.4.2022. S. 45-47. <https://circabc.europa.eu/ui/group/e21159fc-a026-4045-a47f-9ff1a319e1c5/library/9e0cbe4a-ca32-4dfc-8014-6f8f205c7c98/details>

EU:n taantuvien lajien työryhmässä on koottu saatavilla olevaa tutkimustietoa lajin kannanvaihteluiden syistä. Komission 1.12.2023 työryhmässä esittelemässä tietojen koosteessa laji on edelleen luokiteltu luokkaan 3 (Poikastuotto on kannanvaihtelu pääasiallinen tekijä säilyvyyden sijaan)¹⁴. Foliot et al. (2020) tutkimuksen mukaan aikuisten naaraiden säilyvyys ei todennäköisesti ole taantumana syy. Populaatiomallinnuksen mukaan tilanteessa, jossa aikuisten koiraiden säilyvyys on korkeampaa kuin aikuisten naaraiden (kuten on punasotkalla), vähenevä pesien ja/tai poikasten säilyvyys voi laukausta kannan vähenemisen ja koiraisen osuuden nousun samaan aikaan. Puolassa on dokumentoitu (Brzezinski et al 2020) monien lajien populaatiotason vaihtelua minkä leviämisen vuoksi. Fox et al. (2016) tutkimuksen mukaan poikastuoton heikkenemiselle ja vaihtelulle voi olla monia syitä Itä-Euroopassa. Tutkimusten mukaan laji hyötyy naurulokkikolonioista ja saattaa olla kärsinyt merkittävästä naurulokkikolonioiden menetyksistä viimeisen 30 vuoden aikana. Vaihteleva saalistuspaine (joissakin tapauksissa myös vieraspetojen saalistus) on myös mahdollinen selittäjä osalla alueista. Foliot et al tutki pesimämenestystä ja totesi, että pääasiallinen tekijä oli naaraiden kunto sekä elinympäristötekijät, jotka liittyvä saalistuksen riskiin, esimerkiksi veden korkeus. Pesien säilyvyys oli 30-53 %. Punasotkaa on metsästetty EU:ssa monissa jäsenvaltioissa raportointivuonna 2017/2018 ja kokonaissaalismäärä on noin 44 000–69 500, joista eniten Ranskassa (14 222–36 176), Espanjassa (17 199), Kreikassa (3 600–6 000), Italiassa (2 767).

2.2. Kansallinen lainsäädäntö

Metsästyslaki ja sen nojalla annetut säädökset

Metsästyslain (615/1993) 20 §:n 1 momentin mukaan metsästystä on harjoitettava kestävästä käytön periaatteiden mukaisesti ja siten, että riistaeläinkannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä. Metsästyslain järjestelmässä riistaeläinlajien metsästämistä rajoitetaan ensisijaisesti metsästyslain 37 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetyllä vuosittaisella yleisellä rauhoitusajalla. Metsästysasetuksen (666/1993) 24 §:n 1 momentin 16 kohdassa on säädetty punasotkan yleinen rauhoitusajaksi 1.1.–20.8. kello 12.00 saakka. Lisäksi metsästyslain 38 §:ssä on säädetty maa- ja metsätalousministeriölle toimivalta kieltää tai rajoittaa metsästys tilapäisesti enintään kolmen vuoden määräajaksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Metsästyslain 38 § on muutettu 1.8.2017 voimaan tulevalla lailla (504/2017). Sen mukaan, jos riistaeläinlajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta, voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kyseisen riistaeläinlajin metsästystä rajoittaa tai se voidaan kieltää kokonaan. Riistaeläinlajin metsästystä voidaan rajoittaa tai se voidaan kieltää myös, jos tavoiteltava riistaeläinlajin leviäminen tai metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Metsästyksen rajoittaminen voi tarkoittaa myös velvoitetta merkitä saalis tunnistemerkillä. Rajoitus tai kieltä voi olla voimassa korkeintaan kolme vuotta. Jos riistaeläinlajin kanta voimistuu elinvoimaiseksi, rajoitus tai kieltä tulee kumota ennen määräajan päättymistä. Rajoitus tai kieltä voi olla: 1) alueellinen; 2) ajallinen; 3) saaliseläimen sukupuolta koskeva; 4) metsästäjäkohtainen saaliskiintiö; tai 5) pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää koskeva. Rajoituksesta, kiellosta tai tunnistemerkistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön on kuultava ennen asetuksen antamista niitä riistanhoitoyhdistyksiä, joiden toiminta-alueella rajoitus tai kieltä koskee.

Kysymyksessä on siten erityisesti vuosittaisten kannanvaihteluiden perusteella tapahtuvan tilapäisen metsästyksen säätelyn mahdollistamiseksi säädetty toimivalta, jota korostaa toisaalta velvoite kumota kieltä tai rajoitus ennen määräajan päättymistä, jos riistaeläinlajin kanta voimistuu elinvoimaiseksi. Kysymyksessä ei siis ole mihinkään tiettyyn uhanalaisuusarviointiin sidottu toimivalta, vaan riistakantojen vuotuisen vaihtelun seurannan

¹⁴ Strout, D.A. Review of data on Birds Directive Annex II species with non-Secure status. 4th Meeting 1.12.2023. Document no: TRFB 23-12-02. Version 9.7, 13.9.2023. Sivut 65-71. <https://circabc.europa.eu/ui/group/e21159fc-a026-4045-a47f-9ff1a319e1c5/library/aba793b8-e0e3-4546-bc99-a8aa4866bf3a/details>

perusteella sovellettu toimivalta. Tältä osin aiempaa käytäntöä ei ole ollut tarkoitus muuttaa metsästyslain muuttamisen yhteydessä. Käytännössä alueelliset rajaukset tulee toteuttaa selkeästi siten, ettei niiden alueellisesta ulottuvuudesta synny epäselvyyttä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksilla (712/2018, 594/2021) punasotkan metsästys kiellettiin kokonaan vuosina 2018-2023. Saalistilastoinnin tarkentamiseksi metsästysasetuksen 5 a § (392/2018) on muutettu siten, että saaliiksi saadusta punasotkasta olisi tehtävä saalisilmoitus Suomen riistakeskukselle, mikäli lajin metsästys sallitaan.

3 Vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategia – työryhmän ehdotus

Maa- ja metsätalousministeriö asetti 24.5.2022 riistalintutarhauksen ja vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaa valmistelevan työryhmän (VN/11484/2022). Työryhmän ehdotus vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaksi valmistui helmikuussa 2023¹⁵. Työryhmä ehdotti, että tavoitteeksi asetettaisiin, että punasotkan kannankehitys käännetään vakaaksi vuoteen 2030 mennessä.

Työryhmän ehdotuksen mukaan punasotkan metsästyskieltoa olisi perusteltua jatkaa. Muita keskeisiä toimenpiteitä on heikentyneiden elinympäristöjen parantaminen SOTKA-hankkeen ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden mukaisesti: lintuvesien kunnostaminen ja hoito, kosteikkojen perustaminen, pesimärauhan turvaaminen tehokkaalla vieraspetotorjunnalla sekä riittävän laajan levähdysalueverkoston luominen.

Maa- ja metsätalousministeriö on toteuttanut osan työryhmän ehdotuksesta kesällä 2023 antamalla asetuksen vesilintujen hämärämetsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2023–2026 (905/2023). Valtion vuoden 2024 talousarviossa on osoitettu HELMI-ohjelman jatkamiseksi 1,0 milj. euroa momentille 30.40.50 Riistatalouden edistäminen: vesilintukantojen elinympäristöjen hoitoon SOTKA-hankkeen jatkamiseen kuten uusien kosteikkojen perustamiseen, vieraspetojen pyyntiin arvokkailla lintuvesillä ja levähdysalueiden perustamiseen.

4 Metsästyksen kieltäminen 1.8.2024-31.7.2027 välisenä aikana

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kiellettäisiin punasotkan metsästys koko maassa maata metsästysvuosina 2024-2025, 2025-2026 ja 2026-2027.

1 § Punasotkan metsästys

Asetuksen 1 §:n 1 momentissa kiellettäisiin punasotkan metsästys 20.8.2024-31.7.2027 välisenä aikana koko maassa.

2 § Voimaantulo

Asetuksen 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin asetus tulemaan voimaan elokuussa 2024 kolmen vuoden määräajaksi 31.7.2027 saakka.

5 Esityksen vaikutukset

Asetuksen 1 §:n 1 momentissa säädettävä metsästyksen kieltäminen estää punasotkan metsästyksen koko maassa

¹⁵ MMM 2023. [Vastuullisen vesilintujen metsästyksen ja riistalintukasvatuksen strategia – työryhmän ehdotus.](#)

täysin. Esityksen arvioidaan vähentävän Suomessa pesivän kannan kuolleisuutta ja siten estävän metsästyksen kantaa vähentävän vaikutuksen jatkumisen. Toimenpide kasvattaa todennäköisyyttä, että kannan lasku pysähtyy.

Metsästyksen keskeyttäminen ei kuitenkaan yksin todennäköisesti paranna oleellisesti punasotkakannan tilaa Suomessa, sillä merkittävimpiä syitä taantumaa arvioidaan todennäköisimmin olevan elinympäristöjen umpeenkasvu, metsästys muualla muuttoreitin varrella sekä lisääntynyt saalistuspaine. Esitys kuitenkin varmistaa, ettei metsästys jyrkennä kannan taantumaa ja pitkitä kannan elpymistä.

Punasotka riistalajina on hyvin harvalukuinen ja vuotuiset saaliit ovat olleet pieniä, joten yksittäiselle metsästäjälle vaikutus punasotkan metsästyksen määräaikaiselle kieltämiselle jää vähäiseksi. Luonnonvarakeskuksen saalistilaston mukaan vuosina 2009-2017 punasotkia saaliiksi saaneiden metsästäjien määrä on vaihdellut 100-500 metsästäjän välillä.

Riittävän laajamittaisella elinympäristöjen kunnostamisella ja hoidolla sekä saalistuksen vähentämisellä olisi mahdollista vaikuttaa kannan kehitykseen. Punasotkan kannanhoidon, poikastuoton ja pesinnän onnistumisen näkökulmasta riistanhoidolla voikin olla merkittävä positiivinen vaikutus. Osa potentiaalisista pesimä- ja poikueympäristöistä Suomessa ja Euroopassa on suojelalueiden ulkopuolella, missä mahdollisuus kestävään käyttöön on toiminnan motivaattorina keskeinen tekijä. Siten metsästysmahdollisuudella, jos kannan puolesta mahdollista, voi olla merkittävä positiivinen vaikutus elinympäristöjen kunnostamiseen ja pienpetopyyntiin ja siten kannan tulevaisuudelle.

6 Asian valmistelu

Asetusluonnos on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä virkatyönä. Esitys perustuu Suomen riistakeskuksen 16.4.2024 maa- ja metsätalousministeriölle tekemään esitykseen.

Asetusluonnoksesta pyydettiin lausuntoja seuraavilta tahoilta: Suomen riistakeskus, riistanhoitoyhdistykset, MMM/ruokaosasto, ympäristöministeriö, sisäministeriö, poliisihallitus, rajavartiolaitos, Luonnonvarakeskus (LUKE), Suomen ympäristökeskus, Helsingin yliopisto/Metsätieteiden osasto/Wetland Ecology Group, Helsingin yliopisto / Ruralia-instituutti, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Metsähallitus, ELY-keskukset, Saamelaiskäräjät, Suomen Metsästäjäliitto ry, Suomen Ammattiriistanhoitajat ry, Luonnon- ja riistanhoitosäätiö, Suomen Kennelliitto ry:n metsästyskoiratryöryhmä, Metsästysspanielit ry, Suomen Pystykorvajärjestö r.y., Kanakoirakerho ry, Saksanseisojakerho ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK), Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC), Suomen Luonnonsuojeluliitto, BirdLife Suomi ry, WWF Suomi, Luonto-Liitto, Natur och Miljö r.f., Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto SEY ja Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry.

Lausunnoissa todettiin pääosin seuraavaa:

Suomen riistakeskus lausuu, että asetusluonnos perustuu riistakeskuksen 16.4.2024 tekemään esitykseen ja riistakeskus pitää tarkoituksenmukaisena esitettyjä rajoituksia. Suomen riistakeskukselle ei ole tullut mitään sellaista uutta tietoa esityksen antamisen jälkeen punasotkan osalta, joka antaisi aihetta muuttaa asetusluonnoksessa esitettyjä rajoituksia. Suomen riistakeskuksella ei ole huomauttamista asetus- tai muistioloennosten asiasisältöön. Suomen riistakeskus on toimittanut lausuntonsa yhteydessä alueellisilta riistaneuvostoilta kootut lausunnot. Uudenmaan alueellinen riistaneuvoston näkemyksen mukaan metsästyksen kieltäminen on perusteltua. Lapin alueellisella riistaneuvostolla ei ole huomautettavaa.

Ympäristöministeriö katsoo, että huomioiden punasotkan äärimmäinen uhanalaisuus ja kannan voimakas taantuminen Suomessa, metsästyksen kieltäminen kokonaan kolmeksi vuodeksi on perusteltua.

Luonnonvarakeskus Luke tukee punasotkan metsästyskiellon jatkamista vuosina 2024–2027. Luken ja Luonnonvarakeskuksen organisoimien vesilintulaskentojen tuoreiden tulosten (2024) punasotkan parimäärä on 90 % pitkäaikaisen keskiarvon alapuolella ja 14 % vuotta 2023 pienempi. Viimeisen 10 vuoden aikana kanta on vähentynyt 72 %, ja pitkällä aikavälillä (1986–2024) peräti 96 %. Suomessa laji on määritelty vuonna 2019 äärimmäisen uhanalaiseksi (CR). Metsästyskielto on erittäin vähälukuisen ja taantuneen lajin osalta perusteltua, vaikka lajin pääasialliset taantumisen syyt ovat mm. vesistöjen ja pesimäympäristöjen laadun heikkeneminen ja vieraspetojen runsastuminen.

Suomen ympäristökeskus SYKE lausuu, että Suomen pienen, voimakkaasti taantuneen ja koirasvoittoisen punasotkakannan metsästämiselle ei ole perusteita ja Syke kannattaa maa- ja metsätalousministeriön esittämää punasotkan metsästyskiellon jatkamista. Metsästyskiellon jatkaminen on linjassa AEWA:n lajille antaman suojeluluokituksen sekä EU:n komission jäsenvaltioilleen suosittaman metsästyskiellon kanssa.

Metsähallitus lausuu, että punasotkakanta on taantunut voimakkaasti ja näyttää taantuvan edelleenkin, joten metsästyskiellon jatkaminen seuraavat kolme vuotta on perusteltu. Metsästyskielto on myös Euroopan komission suositusten mukainen.

Saamelaiskäräjät näkee punasotkakannan turvaamistoimet tärkeinä. Lisäksi Saamelaiskäräjät pitää erityisen tärkeänä perinteisen saamelaisen keväisen linnunpyyntikulttuurin mahdollistamista ja turvaamista. Saamelaiskäräjät pyytää maa- ja metsätalousministeriötä kiireellisesti aloittamaan neuvottelut Norjan ja Ruotsin valtioiden kanssa yhteneväisen näkemyksen löytämiseksi alkuperäiskansa saamelaisten keväisen linnunpyyntikulttuurin sekä punasotkakannan turvaamiseksi.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry lausuu, että esitys on hyvin valmisteltu ja MTK katsoo punasotkan metsästyskiellon jatkamisen hyvin perustelluksi.

Suomen Metsästäjiliitto r.y. pitää kieltoa nykytilanteessa perusteltuna. Liiton mielestä on kuitenkin tärkeää muistaa asetusesityksen taustamuistiossa esiin tuotu, metsästäjien kannalta aivan keskeinen huomio: jos lajin kanta saadaan rauhoituksella ja aktiivisilla elinympäristö- sekä poikastuoton parantamiseen tähtäävillä toimilla elpymään metsästyksen kestäväksi, on metsästysmahdollisuuksien palauttamisella merkittävä positiivinen vaikutus elinympäristöjen kunnostamiseen ja pienpetopyyntiin ja siten edelleen myös lajin kannan tulevaisuudelle. Tämä mekanismi voidaan yleistää käytännössä kaikkiin taantuviin vesilintulajeihimme.

BirdLife Suomi ry lausuu, että asetus on välttämätön ja äärimmäisen uhanalaisen punasotkan rauhoitus perusteltua. Kehotamme ministeriötä ryhtymään toimenpiteisiin punasotkan pysyväksi rauhoittamiseksi eli poistamiseksi metsästyslain 5 §:stä. Punasotka on helposti tunnettava vesilintu, joka ei ole ollut Suomessa koskaan suosittu riistalintu ja jonka riistasaaliit ovat aina olleet pieniä. Sen pysyvälle rauhoittamiselle on äärimmäisen hyvät perusteet, eikä pysyvällä rauhoittamisella ole riistataloudellista merkitystä.

Lisäksi BirdLife Suomi lausuu, että eduskunta on velvoittanut maa- ja metsätalousministeriön muihin toimenpiteisiin uhanalaisten ja vähentyneiden riistavesilintujen kantojen parantamiseksi. Näitä toimenpiteitä on lisätty vuonna 2023 lausunnolla olleessa luonnoksessa vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaksi. Ministeriön asetusehdotukset, joissa vain uusitaan jo voimassa olevia rajoituksia ovat mielestämme riittämättömiä. Strategiaehdotuksessa tunnistettiin useita vesilintukantojen vähenemisen pysäyttämiseksi välttämättömiä toimenpiteitä, kuten ravintohoukuttimen käytön kieltäminen ja puolisukseltajajäsenien metsästysverotuksen rajoittaminen. Kehotamme ministeriötä ryhtymään kiireellisesti toimiin myös näiden toimenpiteiden edistämiseksi asetuksilla.

Suomen Luonnonsuojeluliitto ry kannattaa esitystä, mutta toteaa, että äärimmäisen uhanalaisena punasotka olisi aika rauhoittaa pysyvästi eikä vain muutama vuosi kerrallaan. Lajin suojelu on helppoa, koska se helppo tuntea eikä sillä ole nytkään merkitystä riistalajina.

Suomen Kennelliitto ry lausuu, että metsästystä on suoritettava kestävästä käytön periaatteella. Kennelliiton näkemyksen mukaan on hyvin perusteltua kieltää punasotkan metsästys 2024–2027 lajin metsästyksessä aiheutuvan kannan vähenemisen ehkäisemiseksi.

Suomen Pystykorvajärjestö ry lausuu, että se edustaa kolmen perinteisen metsästyspystykorvarodun (suomenpystykorva, karjalankarhukoira ja pohjanpystykorva) harrastajia valtakunnallisesti jäsenmäärämme ollessa tällä hetkellä n. 5100. Järjestömme roduilla metsästetään kaikenlaista riistaa pääpainon ollessa suurriistassa (hirvi, karhu), kanalinnuissa (metso, teeri, pyy) ja pienpedoissa (supikoira, näätä, minkki). Järjestömme rotujen käyttö em. lajien (punasotka, alli, metsähanhi) metsästyksessä on marginaalista. Suomen Pystykorvajärjestö kannattaa kaikkia laillisia keinoja, joilla voidaan taata em. lajien elinvoimaisuus ja metsästysharrastuksen jatkuminen niin koirien kera kuin muutenkin.

Suomen Noutajakoira järjestö ry pitää näitä asetusehdotuksia pääosin kannatettavina. Punasotka on kansallisesti luokiteltu äärimmäisen uhanalaiseksi. Noutajakoira järjestö pitää kieltoa nykytilanteessa perusteltuna.

Suomen riistakeskus on järjestänyt riistanhoitoyhdistysten kuulemista varten 20.6-31.7.2024 välisenä aikana internetkyselyn, jonka kautta riistanhoitoyhdistykset voivat antaa lausuntonsa sähköisesti koskien lausuttavaa asiaa. Riistanhoitoyhdistyksistä yhteensä 19 vastasi lausuntopyyntöön. Enontekiön, Haapajärven-Reisjärven, Haapaveden, Hattulan-Kalvolan, Hyrynsalmen-Ristijärven, Hyvinkään, Kajaanin, Keski-Karjalan, Kurikan, Kurun, Lavian seudun, Orimattilan, Oulun, Paltamon, Ruoveden, Sallan, Sotkamon, Suolahden-Sumiaisten ja Vehkalahden-Haminan riistanhoitoyhdistyksillä ei ole huomautettavaa tai kannattivat esitystä.

Sisäministeriöllä, Poliisihallituksella, Rajavartiolaitoksella ja Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC r.f:llä ei ole lausuttavaa.

7 Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 20.8.2024 ja se olisi voimassa 31 päivään heinäkuuta 2027 asti.